

DOI: 10.15421/152059

УДК:321:321.7+351.9:004

*Олександр Титаренко**Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України*

Стан розвитку електронної демократії в адміністративно-територіальних одиницях Дніпропетровської області

Для побудови систем електронної демократії необхідно проводити оцінку їх використання. Наявні засоби застосовуються для показників на національному рівні. Розроблений метод дозволяє проводити оцінку на місцевому рівні. Оцінювання розвитку електронної демократії, проведене в адміністративно-територіальних одиницях Дніпропетровської області, дозволило визначити кращі практики, проблемні території, головні напрямки подальшої роботи.

Ключові слова: електронна демократія, адміністративно-територіальні одиниці області

The state of development of e-democracy in the administrative-territorial units of Dnipropetrovsk region

Oleksandr Tytarenko, Dnipropetrovsk Regional Institute for Public Administration National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

To build e-democracy systems, it is necessary to evaluate their use. Existing tools are used for indicators at the national level. The developed method allows for evaluation at the local level. Assessment of the development of e-democracy, conducted in the administrative-territorial units of Dnipropetrovsk region, allowed to identify best practices, problem areas, the main areas of further work.

Keywords: e-democracy, administrative-territorial units of the region

Демократія сьогодні знаходиться в парадоксальній ситуації: рівень недовіри громадян до неї зростає, і у той же час ця недовіра співіснує із все більшим попитом на демократію. Цифрові технології пропонують нові розвинуті можливості функціонування демократії. Та, незважаючи на різноманітність наявних в Україні інструментів, електронна демократія на місцевому рівні має суперечливий характер. З одного боку, цифрові інструменти демократії мало використовуються і зі складністю викликають інтерес громадян. З іншого боку, громадяни часто висловлюють бажання бути більш інтегрованими в ухваленні політичних рішень.

Впровадження інструментів електронної демократії у практику місцевого розвитку в Україні зумовлюється пріоритетністю реформ децентралізації влади та державного управління, необхідністю упровадження нових підходів, методів та засобів формування й реалізації публічної політики та публічного управління в умовах інформаційного суспільства. Результатом впровадження цих інструментів має стати ефективна, прозора, відкрита та гнучка структура місцевої пу-

блічної адміністрації із застосуванням новітніх цифрових технологій спрямованих на суспільний сталий розвиток і адекватне реагування на внутрішні та зовнішні виклики.

На міжнародному рівні розвиток електронної участі в Україні оцінено в UN e-participation Index, відповідно до якого загальний показник України у 2016 році покращився на 45 позицій порівняно з 2014 роком, а показник за компонентом «е-участь під час прийняття рішень» у 2018 році покращився на 39 % і становив 82 %, тимчасом як у 2016 році — 43 % (United Nations e-participation Index, 2018). Не менш важливими, ніж на загальнодержавному рівні, є показники розвитку місцевої е-демократії, дослідженнями яких в обласних центрах займається Центр розвитку інновацій (Лобойко, Хуткий, & Ємельянова, 2018).

Дослідження стану та порівняльний аналіз цифрового розвитку в адміністративно-територіальних одиницях Дніпропетровської області, проведені у травні 2019 року Дніпропетровським регіональним інститутом державного управління Національної Академії державного управління, дозволили визначити кращі практики, про-

блемні території, головні напрямки роботи для подальшого прискореного цифрового облаштування міст, районів та територіальних громад області, зокрема й оцінити такий напрямок цифровізації суспільного життя як розвиток електронної форми демократії.

Методологія обчислення індексу місцевої е-демократії в адміністративно-територіальних одиницях області була оновлена порівняльно з (Габрінець, Кравцов, Кандзюба, & Титаренко, 2011) і складалася з таких 11 показників: кількість упроваджених проєктів електронної демократії; наявність місцевої концепції розвитку електронної демократії; наявність оптимізованого під мобільні пристрої інтерактивного веб-сайту; наявність місцевих наборів відкритих даних; наявність ІТ-інструменту громадського бюджету; наявність сервісів – е-громадські обговорення, е-громадські слухання, е-участь; наявність ІТ-інструменту е-петицій; наявність ІТ-інструменту е-звернень; проведення заходів, спрямованих на популяризацію інструментів електронної демократії; підвищення службовцями і посадовими особами місцевого самоврядування, діяльність яких спрямована

на поширення впровадження інструментів електронної демократії; підключення органу місцевого самоврядування до платформи електронної демократії «e-dem.tools». Індекси були чисельно виражені за допомогою значень показників, які змінюються в межах від 1 (низький рівень розвитку) до 4 (високий рівень розвитку) і охоплювали 80 адміністративно-територіальних одиниць області – 19 районів, 12 міст обласного підпорядкування, 18 селищних, 28 сільських та 3 міські об'єднані територіальні громади (ОТГ). Результати дозволили мати наочний порівняльний аналіз використання інструментів електронної демократії в адміністративно-територіальних одиницях області – містах, районах, міських, селищних та сільських об'єднаних територіальних громадах.

Із таблиці 1 видно, що найгірший, критичний стан із оцінюваних напрямків цифрового розвитку територій із електронною демократією. Хоча існує певна розбіжність між показниками стану е-демократії та її складовими в різних адміністративно-територіальних одиницях області, але скрізь цей показник залишається найгіршими.

Таблиця 1

Середні значення індексу цифрового розвитку по територіям області

Територіальні угруповання області	Середні значення за напрямками по територіям							
	Доступ до Інтернету	Інформаційно-комунікаційна інфраструктура	Е-документообіг	Е-демократія	Е-Охорона здоров'я	Е-Освіта	Е-Бібліотеки	Середнє значення
Райони	1,52	1,24	2,16	0,55	2,17	1,30	1,59	1,45
Міста	1,60	1,15	1,23	1,25	2,94	2,58	1,19	1,62
ОТГ в цілому	1,40	1,15	1,17	0,35	2,02	2,28	1,97	1,48
Сільські ОТГ	1,28	1,11	1,11	0,28	1,90	2,08	1,77	1,36
Селищні ОТГ	1,50	1,19	1,20	0,43	2,13	2,49	2,19	1,59
Міські ОТГ	1,85	1,30	1,47	0,47	2,06	2,67	2,25	1,72

Місцеві показники за найпопулярнішими в Україні напрямками розвитку електронної демократії, як-то – електрон-

ні петиції, електронні звернення, відкритий бюджет, відкриті дані – наведені у таблиці 2.

Таблиця 2

**Середні значення індексів розвитку деяких інструментів
е-демократії по територіям області**

Територіально-адміністративні одиниці області	Наявність місцевої концепції розвитку е-демократії	Наявність веб-сайту, оптимізованого під мобільні пристрої	Стан роботи з наборами місцевих відкритих даних	Розвинутість інструменту відкритого бюджету	Розвинутість інструменту е-петиції	Оцінка використання інструменту е-звернень	Проведення заходів, спрямованих на популяризацію інструментів е-демократії	Пройшли посадовими особами навчання з використання інструментів е-демократії
Міста	0,50	1,00	0,63	0,93	1,35	1,73	0,83	1,50
Райони	0,42	0,11	0,37	0,04	2,13	1,20	0,74	0,00
Міські ОТГ	1,33	2,00	1,50	0,00	0,08	0,00	0,00	0,47
Селищні ОТГ	0,67	0,89	0,69	0,29	0,34	0,34	0,33	0,43
Сільські ОТГ	0,57	1,07	0,80	0,04	0,13	0,15	0,14	0,28

Незважаючи на те, що в Україні існують відповідні нормативно-правові акти і значна кількість інструментів електронної демократії, станом на 2019 рік мало хто на місцевому рівні використовує ці інструменти повною мірою. У більшості досліджуваних адміністративно-територіальних одиниць області інструменти е-демократії не передбачені у статутах територіальних громад і відсутні окремі стратегічні та/або програмні документи розвитку е-демократії (на зразок всеукраїнської Концепції розвитку електронної демократії). Так, робота з розгляду електронних звернень громадян здійснюється відповідно до чинного законодавства, але місцеві положення про порядок розгляду електронних звернень не затверджувалися. Не всі органи місцевого самоврядування мають уявлення щодо поширення основних інструментів е-демократії на своїй території і часто не мають інформації про показники результативності е-петицій та е-консультацій.

Проведений аналіз показав, що не всі організації, установи, керівники та виконавці різних рівнів однозначно трактують терміни та означення електронної демократії. У зв'язку із недостатньою

роз'яснювальною роботою значна кількість термінів розуміється по-різному. Спостерігається недостатнє усвідомлення керівниками і працівниками органів публічного управління значення сучасної форми демократії у розвитку суспільства, що призводить до повільного впровадження відповідних інформаційних технологій не лише у їх повсякденну діяльність, а й у діяльність регіону.

Впровадження та використання громадянами інструментів е-демократії на місцевому рівні ґрунтується сьогодні насамперед на мотивації обраних посадових осіб, та деякі обрані керівники і посадовці безсилі, коли хочуть брати участь у процесі розбудови е-демократії. Вони стикаються також з відсутністю інтересу громадян до невідомих методів електронної демократії, а консультації та просвітницькі заходи з цих питань з громадянами не проводяться. Важливо посилити інформацію та підготовку обраних депутатів, публічних службовців та громадян. Необхідно також готувати майбутніх громадян цифрового суспільства, у дебатах про школу мають знайти місце рефлексії щодо сучасних форм демократії.

Не сприяє поширенню інструментів е-демократії й такий фактор як повнота інформації – констатується невелика кількість місцевих реєстрів відкритих даних. Можливо має сенс розробити статус регіонального адміністратора даних, відповідального за підтримку та прискорення передачі даних місцевих органів влади до публічних реєстрів.

Для повноцінного використання соціально-економічних переваг цифрової трансформації, вироблення та підтримки обґрунтованої регіональної політики не-

обхідно послідовно та надійно вимірювати розгортання та використання інструментів електронної демократії, щоб повністю використати переваги, які можуть запропонувати ці технології.

Вбачається також необхідним доопрацювання питань включення до завдань програми «Електронна Дніпропетровщина» заходів з інтенсивного впровадження, поширення та навчання посадових осіб органів місцевого самоврядування використанню сервісів електронної демократії.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

Габрінець, В. О., Кравцов О. В., Кандзюба, С. П., & Титаренко, О. М. (2011). *Методичні основи оцінювання електронної готовності територіальних угруповань: наук. розробка*. Київ : НАДУ.

Квітка, С. А., Титаренко, О. М., Мазур, О. Г. (2019). Оцінка стану цифрового розвитку адміністративно-територіальних одиниць Дніпропетровської області. *Аспекти публічного управління*, 7 (11), 15–25.

Лобойко, С., Хуткий, Д., & Ємельянова, А. (Ред.). (2018). *Індекс місцевої е-демократії: пілотне дослідження*. Київ. Відновлено з <https://cid.center/987520954-2/>

United Nations e-participation Index. (2018). Retrieved from <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/About/Overview/E-Participation-Index>